БЕЛАРУСЬ

ШТАДЗЕННАЯ ПОЛІТЫЧНА-ЭКОНАМІЧНАЯ І ЛІТЭРАТУРНАЯ ГАЗЭТА.

ГОД ВЫДАННЯ 1.

Падпіска на 1 м-ц: з перасыл. 15 р. без перас. 12 р.

АБВЕСТКІ: на 4-й страніцы прымаюцца на усіх мовах па 2 мк. за радок петыту.

Газэта выходзіць штодня, апроч дзён пасьлясьвяточных.

Рэдакцыя і Кантора: Менск, Міцкевічава вул., Беларускі Дом (б. Юбілейны).

Рэдактар прымае ад 12—1 гадз. Кантора адчынена ад 9 да 2 гадз. і ад 5 да 7 гад.

Рукапісы павінны быць чытэльна напісаны.

Аплата прынятых рукапісау залежыць ад рэдакцыі.

Рукапісы назад не выдаюцца.

ЦАНА 1 МАРК.

№ 35 (62). Менск, Нядзеля 30 лістапада 1919 г. № 35 (62).

Кваліфікацыйны Аддзел Беларускае Вайсковае Камісіі.

Усе вайсковыеураднікі, якіе зарэгістраваліся у рэгістрацыйным бюро Беларускае Вайсковае Камісіі павінны зьявіцца з належнымі дакумэнтамі 1 і 2 сьнежня ад 10 гадз. да 2 у отэль „Эуропа“, п. № 38.

Ад імя Аддзелу, Член Вайск. Камісіі **А. Якубецкі.**

Аб плебісцыце на Беларусі у польскім сойме.

На апошнім пасяданьні сойму пачаліся дыскусіі аб пропозыцыі эндэкау дзеле пацьвярджэньня выбарау у „усходніх землях“. У гэтых выбарах, якіе адбываюцца праз „цывільные установы усходніх зямель“ павінны браць учасьце усе пастаянные жыхары краю, бяз розьніцы клясау, нацыі і рэлігіі у веку ад 20 год. Кожные 50 тысяч насяленьня выбірае аднаго прадстауніка. Прадстаунікі зьбіраюцца, каб „офіцыяльна“ выказаць волю насяленьня аб яго прававым політычным льосе у адносінах да польскай рэспублікі.

Дэп. Панятоускі бароніць папрауку да пропозыцыі ад камісіі меншасьцяу аб тым, каб ня кожные 50 тысяч, але кожные 25 тысяч давалі аднаго прадстауніка, каб гэтые землі называліся „Землі бышага Вялікага Князьства Літоускага“. Каб не асыгновываць на выбары ніякіх грошау, а каб выбары адбываліся на кошт тамашняга насяленьня і каб прынятые пастановы перасылаліся праз дэлегаванага камісара польскай рэспублікі не „маршалку для прадстауленьня сойму“, але „галоунаму начальніку польскага войска“.

Дэп. Чапінскі (П. П. С.) кажа, што выбары павінны рабіць тые нацыі, якіе там жывуць. Ставіць пытаньне так, каб установчы сойм ухваліў тое, што яму загадываць, а посьле разпісьціся—нельга. Гэта установчы сойм павінен мець права і магчымасьць, рабіць так, як ен хоча. Гэтае пытаньне павінно развязывацца у злучнасьці з усей політыкай на усходзе. *Польшча павінна тут мець сваю політыку.* Прамоуца баіцца, што пропозыцыя камісіі большасьці, а глауным чынам яе матывы, яшчэ больш павялічыць недаверье нацыяу, якіе там жывуць. Трэба зьвяртаць увагу на прынцып згоды народау. (Выкрыкі: „хочаце Троцкага выклікаць!“)

Пасьля прамауляюць дэпутаты *Піотроускі* (с-д.) і *Загурскі* (Н. З. Д.), якіе выказваюцца за пропозыцыю камісіі большасьці.

Кс. Мацкевіч выказваецца, што плебісцыт зусім непатрэбен, бо гэтые землі зауседы былі злучаны з Польшчаю і польскае насяленьне ужо ні раз выказвало свае пажаданьні аб злучэньні з Польшчай.

Дэп. Гіршгорн (*жыд*) кажа: я разумею, што для польскага насяленьня „усходніе крэсы“ плебісцыту не патрабуюць. Але калі мы кажам, што плебісцыт патрэбен, дык яго трэба рабіць так, як плебісцыты робяцца. Магчыма, што *рэшта насяленьня апрача палякоу ня прыме учасьця у гэткім плебісцыце.* Далей, быць можа, калі трэба будзе рабіць плебісцыт на узгорнім Сьльонску, Цешынскім Сьльонску, нам скажуць: „вы самі далі прыклад, як рабіць плебісцыты“. Спачатку загадываюць насяленьню выказаць сваю волю за злучэньне з польскай рэспублікай. Калі мы на гэта раней згодны, дык на што нам плебісцыт? Можа насяленьне зусім ня хоча плебісцыту? Жаданьні, аб якіх тут гаварылі, выходзяць ад тамашняга польскага насяленьня. Яму-то плебісцыт і не патрэбен. Але яшчэ есьць *Беларуская Рада*, жыдоускіе організацыі (выкрык: „бальшавіцкіе!“), літоускіе. Не у інтарэсах Польшчы рабіць цяпер плебісцыт. Насяленьне яшчэ ня ведае, з якой Расіяй яму прыдзецца межавацца. Момэнт яшчэ і дзеле таго не падходзіць, што у Польшчы пануе голад і яшчэ не урэгуліраваны фінансы. Я наогул, не разумею, як можа адбывацца плебісцыт там, дзе яшчэ істнуе ваеннае палажэньне, дзе нельга вясьці агітацыі.

Дэп. кс. Лютаслаускі выказваецца проці 3-яй пропозыцыі П. П. С. якая дамагаецца даць поуную волю пропаганды усім літоускім, беларускім і жыдоускім групам.

Пасьля гэтага ухваляецца адкінуць усе папраукі камісіі меншасьцяу. *Прымаецца рэзолюцыя камісіі большасьці.* Так сама прымаецца другая рэзолюцыя П. П. С. аб вольнай пропагандзе беларускім, польскім, літоускім і жыдоу-політычным групам.

Польшча і Расія.

(З газэт).

„Kur Pol.“ у стацьці „Польшча і Расія“, мягка наракаючы на эндэцыю, якая гвалтам хоча гаварыць толькі з вялікай Расіяй і з яе блаславенства „урваць“ сабе кусок „усходніх крэсау“, так, паміж іншым, навучае пану эндэкау:

Тыповым прымерам такога баламуцтва і плытказьці у політычным думаньні было надовішняе першае выступленьне у сойме п. М. Сэйды. Пазнанскі дэпутат хоча жыць з такой толькі Расіяй у мірах і згодзе, якая нам (палчком) дасьць дабравольна Горадзен, Вільню і Менск. Знаем гэтую Расію так дасканальна, знаем яе ужо з неудатлівай апошняй прамовы п. Падэрэускага: есьць гэта тая пяці, ці шасьці прыкметная Расія,—Расія праваурадная, справядлівая і г. д.—рэшты прыметау ніхто ужо ня помніць. Але дзе яна есьць, гэтая высьненая Расія п. п. Падэрэускага і М. Сэйды? Ці не на месяцы?

Маема пад рукой мэморыял, зложаны у справе нацыянальнай сябром мірнай конфэрэнцыі у Парыжы расійскімі соцыяль-рэволюцыянэрамі. Гэта гарачы протэст проці пастановы соцыялістычнай конфэрэнцыі у Амстэрдаме у канцы красавіка г. г., (прызнаючым дзяржаўную незалежнасьць Фінляндыі, Грузіі, Эстоніі і Арменіі. Мэморыял працівіцца гэтаму на такой аснове, што аддзяленьне якога колечы народу ад бышай Расіі можа наступіць толькі з абустароньняй згоды гэтага народу і самой Расіі, што аб долі усіх гэтых нацыянальнасьцяу, хочучых „бытцам“ аддзяліцца, можа толькі пастанауляць—усерасійскі установучы сойм. Расія павінна мець беспасрэдні доступ да Балтыкі, павінна мець беспасрэдняе суседзтва Атлянтыкі, павінна мець беспасрэдні доступ да Чорнага мора. „Адбудова Расіі дужай дэмократычна і злучанай на асновах фэдэрацыі есьць папярэднім варункам політычнай і экономічнай незалежнасьці работніцкай клясы на *усіх* тэрыторыях, творачых Расію, есьць варункам правядзеньня у жыцьце Лігі Народау“. У нормальных варунках, т. е. бяз страху перад бальшавізмам — кажа далей мэморыял эсэрау, „ані Эстонія, ані Грузія, Армэнія, Азэрбэйджан, ані Латвія, *Літва і Беларусь* не дамагаліся-б зрэалізаваньня права самаазначэньня у форме аддзяленьня ад Расіі“. „Аб узаемным разьмежаваньні іхніх тэрыторыяу, а так сама аб разьмеры й істоце сувэрэннасьці кожнага з гэтых народау пастанавіць можа толькі усерасійскі установучы сойм.

Гэта самае адносіцца да Украіны, якой адведзены асобны яшчэ вастрэй напісаны мэморыял. Аб Польшчы эсэры нашчасьце ужо не гавораць!

Але калі так выразна гавораць аб Літве і Беларусі расійскіе соцыяль-рэволюцыянэры—дык ці ж можа быць якая іншая думка, што аб гэтым судзяць Дэнікіны і Колчакі? Дзе у гэтай, як бачым, супольнай прграме цалікам і напоу „патрыятычных“ расійцау есьць месцо на польскіе (?) Вільню і Менск?“.

Дык вось п. Сэйда—а на горо і п. Падэрэускі—ня ведаюць зусім, з якой уласна Расіяй хочуць жыць у спакою і прыязні. П. Сэйда, не пярэчучы народам бышай расійскай імпэрыі права выказацца аб сваей будучыне, ня ведае, што на гэтай дарозе сустрэнецца з аднэй толькі Расіяй—бальшавіцкай! Бо бальшавікі—хоць вельмі няшчыра—годзяцца з думкай самаазначэньня Літвы і Беларусі без адсыланьня да усерасійскага установучага сойму, якога баяцца, як агню“.

Падказывае у канцы „Kur. Por.“ п. Сэйду думку, што ен павінен быу закончыць сваю прамову пажаданьнем міру з бальшавікамі, або зусім яе не гаварыць! „Гэтые уласна баламуцтвы і недагаворкі павінны быць выкінуты...“

Шаноуная газэта,—дабавім мы ад сябе,—і сама не агледзілася, як улезла яшчэ у большае баламуцтво і няяснасьці, чымсе яе працаунікі з эндэцкага гнязда. Газэта даводзіць, што расійскіе соцыяль рэволюцыянэры ды Колчакі і Дэнікіны—аднаго поля ягады у адносінах да самаазначэньня народау. А мы скажам, што „Kur. Por.“ і эндэкі так сама аднаго поля ягады у адносінах да самаазначэньня Беларусі. Бо гаварыць, што Менск і Вільня—„польскіе“, можа толькі адважны эндэк, або „Kur. Por.“

АПОШНІЕ НАВІНЫ.

На Украіне.

ЛЬВОУ 28—XI. З Украіны паведамляюць, што украінскі урад знаходзіцца у Белай-Цэркві. Сябры Дырэкторыі усю уладу перадалі Петлюры. Пры ім асталіся галіцыйскіе і украінскіе січовые стралкі на яго старану перайшло шмат галіцыйскіх атрадау. Палажэньне украінскай арміі значна палепшала, бо к ей прылучыліся паустанцы, якіе змагаюцца у Кіеушчыне.

Начальнікі паустанчых атрадау—Зялены, Махно, Ангел, Сакалоускі і Шэпэль арганізавалі агульны паустанчы штаб устанавіушы зьвязь з Петлюрай пры помачы летчыкау. Войскі Махно занялі Марыуполь і Аляксандрауск.

Украінская місія у Парыжы закупіла у Амэрыканскага ураду на 9 мільенау долярау амуніцыі, аутомабіляу і аружжа.

Конфэрэнцыя Саюзу Народау.

ПАРЫЖ, 28-XI. 1-га сьнежня г. г. адкрываецца у Брусэлю конфэрэнцыя Саюзу Народау. У конфэрэнцыі прымаюць учасьце прадстаунікі: Францыі, Англіі, Італіі, Бэльгіі, Швэйцарыі, Голяндыі, Швэцыі і Норвэгіі, Партугаліі, Грэцыі, Японіі і Польшчы.

Рэволюцыйны рух у Турцыі.

ВЕНА, 28-XI. У Малой Азіі выбухнуло паустаньне проці Мустафа-пашы і Кемаль-пашы. Пачаліся стычкі між рэволюцыянэрамі і нацыяналістамі. Чыгуначные зносіны між Смірнай і Константынопалем перарваны.

Політычные весткі.

Перагаворы між Англіяй і бальшавікамі.

З Ротэрдаму паведамляюць, што коаліцыя мае прызнаць савецкі урад. Бальшавіцкі урад гатоу пайсьці на пэуные уступкі.

Англія за мір з бальшавікамі.

З Льондану паведамляюць, што Ангельскі урад пастанавіу высьці мірные умовы з бальшавікамі дзеле трох прычын: усьпехі бальшавіцкага войска і разгром контр-рэволюцыі, вялікі уплыу работніцкіх кругау у Англіі, цяжкае фінансавае і эканамічнае становішчо усей Эуропы.

Ня толькі Льойд-Джордж, але і капіталістычные часопісі пачалі разумець, якая гэта абмылка падтрымліваць далей контр-рэ-волюцыю у Расіі.

Вашынгтонская конфэрэнцыя.

Самым важным вынікам міжнароднай конфэрэнцыі працы у Вашынгтоне зьяуляецца утварэньне міжнароднай камісіі працы, катора́я будзе пастаяннай работніцкай організацыяй, зьвязанай з лігай народау.

Перададзены камісіяй на пацьвярджэньне міжнароднай конфэрэнцыі вось якіе прынятые ею прынцыпы: 8 гадзінны дзень працы і 48 гадз. працы у тыдзень, забарона кабетам працаваць ад 10 гадз. у вечары да 3 гадз. уночы. Забарона карыстацца працай дзяцей у веку да 14 год (апрача Японіі і Індыі).

Контр-рэволюцыйная організацыя у Петраградзе.

У Петраградзе выкралі організацыю белай гвардыі да якой належылі каля 300 чалавек. Усе гэтые асобы служылі у чырвонай арміі і інформавалі як Юдэніча такcама і коаліцыю праз радыо-тэлеграф і летчыкау аб чыннасьцях войска. Ад коаліцыі яны адтрымлівалі вялікіе сумы грашоу. Усіх членау організацыі зрабілі бязшкоднымі.

У Польшчы.

Маючые быць перамены у урадзе.

У політычных кругах перадаюць, што прэмьер Падэрэускі у сваіх перагаворах з эндэкамі прапанавау ім вось які склад ураду:

Станіслау Грабскі — загранічных спрау. П. Скульскі (лідэр Н. З. Л.)—унутраніх спрау. Гэнрык Дордзішэускі (Н. Д.)—міністар асьветы. П. Курнік (пястовец)—юстыцыі. Н. З. Р. і эндэкі будуць мець уладу у міністэрстве працы.

Але нарадовые дэмократы адказалі, што пакуль ім ня будуць запэунены большасьці у сойме і урадзе, яны адкідываюць гэтую пропозыцыю.

Дымісыя поу-кабінэту.

З Варшавы паведамляюць, што міністар унутраных спрау Вайцяхоускі, міністар-фінансау Білінскі і міністар харчовых спрау Сьлівінскі падаліся у дымісыю. Дымісыя першых двух міністрау прынята, а дымісыя Сьлівінскага не прынята.

Конституцыйны клюб у сойме стаіць разам з эндэкамі за выказаньне даверья прэмьеру. Клюб тлумачыцца тым, што калі Падэрэускі астанецца, дык гэта будзе служыць гарантыяй адтрыманьня прыхільных адносін ад коаліцыі.

Так-сама і гэты клюб вымагае, каб цяперашні кабінэт зьмяніуся.

На Украіне.

Становішчо украінскай арміі.

З Кракова паведамляюць, што ня гледзячы на поуны разгром Петлюраускай арміі каля Камянец-Падольска, часьці Петлюры яшчэ займаюць невялікі абшар каля Бэрдычава, дзе яны аднак акружаны з усіх старон. Петрушэвіч з некаторымі батальенамі перайшоу да Дэнікіна і знаходзіцца цяпер у Ушыцы. Кіеу у Дэнікіна. Польскае войско ідзець далей на усход ад Камянец-Падольскую і ужо дахо-дзіць да Ушыцы. Пауночнае крыло польскага войскау ужо дахо-дзіць да Жытоміра. Польская політыка за тое, каб заняць абшары, пакінутые украінскімі і дэнікінскімі войскамі. Польская політыка проці Дэнікіна.

У Кіеве.

Наступ бальшавікоу дау сыгнал усяму бяднейшаму насяленьню нішчыць драуляные парканы і лясочкі у ваколіцах Кіева.

У Кіеве няма вуглю. Электрычная станцыя працуе слаба. Вадаправод часам на некалькі дзен не працуе і насяленьне прымушона шукаць ваду па брудных студнях. Газу у Кіеве так-сама няма. Мэтр каштуе 50—70 руб. Чорны хлеб каштуе 25—30 р. фунт, белая булка 40—45 р. фунт.

Становішчо украінскай школы па той бок фронту.

Кіеуская „Слово" піша, што подлуг ведамасьцяу рады т-ва школьнай асьветы, у многіх весках сяляне робяць прыгаворы за украінскую школу. Разам з тым вескі ахвотна бяруць на сябе часьць коштау на утрыманьне школ.

Справа пачатковых украінскіх школ стаіць ня кепска. Сярэдняя украінская школа у болей скрутным становішчы.

У некаторых месцах гімназіі неспадзеуна для насяленьня перайшлі на расійскую мову. Вучні, бацькі і насяленьне з гэтай прычыны заяуляюць протэсты.

На Літве.

Нарады літоускіх с.-д.

З Коуны паведамляюць, што там адбылася нарада дзеячоу соцыяль-дэмократычнай партыіі Літвы (Л. С. Д.). Вынесена пастанова прыняць учасьце у выбарах у усе самаурадовые установы—местовые, паветовые і валастные, а так сама да установчага сойму. У справе адносін Літвы да суседніх дзяржавау нарада прызнала, каб Літва занялася перагаворамі з Латвіяй, Эстоніяй, Украінай і Польшчай на дэмократычных падставах.

Парты Л. С. Д. будзе прымаць учасьце у маючай быць соцыялістычнай конфэрэнцыі у Жэнэве і прылучыцца да II інтэрнацыяналу.

З мэтай выгнаць колчакістау і немцау, партыйная нарада заклікае работнікау тварыць партызанскіе атрады і аружжам расправіцца з наезднікамі.

Мястовы самаурад.

У Літве ужо апавешчана устава самаураду, якая зараз-жа будзе заведзена па валасьцях. Так сама аб выбарах у сойм ужо устава напісана, якая будзе хутка апавешчана.

У Латвіі.

Разгром нямецкіх войск у Прыбалтыцы.

Адтрыманы весткі аб страшэнным палажэньні нямецкіх войск у Прыбалтыцы; няпрыхільные адносіны Літвы і Латвіі і няясная пазыцыя Антанцы давялі да таго, што астаткі нямецкіх атрадау цяпер акружаны на поудзень ад Мітавы. Так-сама на усіх вучастках немцы адходзяць.

ДУРНЫ ДЫРЭКТАР.

(Апавяданьне).

Перадрук забаронены.

I.

Кожную суботу зранку старцы зьбіраліся кале кватэры старога, адстаунога дырэктара, пана Паперына, ды чакалі міластыні.

Яны ведалі, што дырэктар дасьць кожнаму з іх па дзесятцы і што даець ен толькі па суботам.

Ось, яны і стаялі перад вакном кватэры, глядзелі на адчыненую фортку вакна і прывіталі дырэктара:

— З суботачкай вас, паночку!

Адчынялося вакно і паказвалась сівая галава старога дырэктара з сівой барадой, ды пачыналася раздача грошы.

Дырэктар усіх старцоу места ведау добра, і усе у яго кожную суботу адтрымывалі па дзесятцы, а ен запісвау, каб ніхто не адтрымау у другі раз. Нейкая бабуля прыйшла у першы раз. Яна запыталася у старцоу:

— Дзе гэта тут дурны дырэктар жыве?

— Маучы—затрымала яе другая баба.— Ці-ж ты ня бачыш? Ен-жа з вакна падае грошы.

Але дырэктар пачуу і зьвярнуу увагу на старуху:

— Чаго табе, цетка?

— Міластыньку прашу, паночку, калі ласка будзе.

— У першы раз прышла?

— Але, паночку, у першы.

Дырэктар пачынау яе распытываць і азначау у кніжаццы, што яна аб сабе казала.

Так абдзяляу усіх старцоу места дырэктар, і старцы уходзілі да другое суботы, калі ізноу яны зьбіраліся пад вакном прывітаць „дурнога", як яго звалі людзі, дырэктара.

Але нічога дурнога у ем і ня было.

Быу ен стары бабыль. Яму за 75 год пераваліло. За усе свае жыцьце сабрау ен шмат грошы.

Пад старасьць выйшау у адстауку і адтрымлівау пэнсію.

Стары быу слабы. Вядома, заботавау аб здароуе, каб захаваць яго надолей ды каб адагнаць ад сябе старасьць, ды хваробу.

— Нічога. Я здароу,—супакоівау ен сябе, калі пыталіся пра яго здароуе.

— Чаго мне будзе? У хуткім часе паеду заграніцу, палячуся.—

Ня першы раз ен быу заграніцай і цяпер толькі чакау, каб трохі пакрапчэць.

А тым часам вялеу Марынцы, якая услужвала яму, каб яна штодня зранку пастауляла у пакоях тазы з кіпятком. Пар ад гэтага напауняу пакоі, і дырэктару лягчэй было дыхаць. Калі Марынка налівала каву з імбрычка, ен прымушывау яе, каб вышэй трымала імбрычак, каб пар ішоу на пакоі, а ен, разявіу рот, ды удыхау у сябе гэты пар.

Кожную летнюю раніцу, калі яшчэ ня так быу слаб, выходзіу ен босы з сваей кватэры, ды прахаджывауся па мураве, мыслячы, што гэта будзе на карысьць яго здароую, а суседзям дзіво было глядзець, як стары дырэктар босы ходзе по мураве. Са усяго гэтага людзі і клікалі яго паміж сабой „дурным дырэктарам".

Усяды, калі быу здароу, ды ня быу яшчэ на пэнсіі, дырэктар любіу пагутарыць з людзьмі, асабліва з сваімі падручнымі. Служба ужо канчалася, а дырэктар бывае гадзіны на дзьве затрымлівае чыноунікау і выкладае ім розные проэкты.

Як машына, выпрацовывау он словы, і мова яго лілася ракой.

Чыноунікі ня мелі магчымасьці аслухацца дырэктара, ды пайсьці да хаты, бо як-жа можна было аслухацца начальства? Ось, яны і паказвалі інтэрас к усяму таму, што, пераліваючы з пустога у парожняе, выкладвау дырэктар.

І сапрауды, лічыу сябе дужа няшчасным чыноунік, к якому на увесь вечар прыходзіу дырэктар, гэтым аказваючы яму чэсьць.

Прагутарыушы гадзін пяць, дырэктар, надзеушы пальто, яшчэ у прыхожай стаяу гадзіны паутары.

Адна кабета раскавала, што яна ня ведала, як адазваць мужа свайго з прыхожай, бо той стаяу бледны з мутнымі вачмі і ледзьве на нагах трымауся. Каля двох гадзін уночы дырэктар пайшоу, а муж і жонка былі рады, што збавіліся ад гэтага, як яны казалі, „кішкаматацеля".

II.

Выйшаушы у адстауку, дырэктар жыу адзін там, дзе і раней, зьнімаючы памяшканьне з трох пакояу. А у том будынку, цераз калідор, жылі удава, старуха за 70 год, Пракопьеуна, з дачкой Марынкай, якой было кале 50 год. Абедзьве кабеты былі глухаваты.

Бабулька была з толкам, распараджалась усім, а картавая, ды глухая Марынка у ва усем слухалася мацеры, ды была у яе на пасылках, баючыся пярэчыць ей у чым небудзь. Свайго розуму яна ня мела, а жыла розумам мацеры.

Дырэктар харчавауся у іх. Матка і дачка добра харчавалі яго, пакуль ен ня ведау ніякіх пастоу. Але у гэтым годзе замысьліу ен пасьціць увесь вялікі пост аж да Вялікадня. Асабліва заклапочаны былі хадзяйкі, што і поснага дырэктар мала чаго еу.

Марынка панясе яму якую страву, ен толькі пакаштуе, ды й болей ня хоча есьці. Марынка нясе страву назад. Бабулька дужа спачувала дырэктару, бо ведала, што ен пачау хварэць і мысьліла, што напэуна ад хворасьці ен пачау гэтак мала есьць, „як той каценак". А дырэктару сапрауды мала есьці хацелося, асабліва поснага, але ен хацеу вытрымаць да Вялікадня.

Яго сталовая прыходзілася радам з пакоямі хадзяек і было чутно, што яны гутараць за тонкай сьцяной, і дырэктара калі і цікавіло прыслухівацца, што яны кажуць. Ось, і цяпер ен чуець:

— Ну, ці еу дырэктар капусту?—пытае Пракопьеуна у Марынкі.

— Не, ня еу,—кажа тая.

Бабулька уздыхае.

— О, Госпадзі, Твая воля! Што-ж яму варыць? Галовачка мая бедная.

Ну, нясі, ужо, аладкі! Капусты ня хоча, дык можа аладкі будзе есьці.

— Аладкі яму спадабаліся, папрасіу яшчэ.

— Ці еу?—чуець ен за сьцяной.

— Еу! Яшчэ папрасіу,—з радасьцю кажа Марынка.

— Ну, і добра,—так сама уваградавалася бабуля,—дык, нясі яму яшчэ.

Зьеушы другую порцыю, дырэктар адказваецца есьці болей.

— Ешце, яшчэ,—прымушывае яго Марынка.

— Не, спасіба.

— Мала ясьце. Ешце болей.

— Не, досыць будзе.

Падаваліся каржы з макавым малаком, якіе так сама спадабаліся дырэктару. Увечары ен чуець, што бабулька гасьцям сваім гутарыць пра тое, як яна харчуе свайго сталауніка. Бядуючы, бабулька казала сваім гасьцям пра капусту, якую не хацеу сеньне есьці дырэктар.

— Ну, што тут рабіць?—казала бабулька, падала я яму каржы з макавым малаком, бо ведаю, што каржы ен любіць.

— Дык еу? пытаюць госьці?

— Дык гэта еу.

Аб тэатральнай справе.

Ужо некалькі разоу пісалося аб тэатры, але толькі пісалося і гаварылося і болей нічога. Організуюць розные гурткі і грамады, ставяць спэктаклі, але мала у гэтых спэктаклях убачыце мастацтва. І ня дзіво. Адкуль-жа чалавек будзе умець паказаць мастацтво, калі яго ніхто ня вучыу? І чалавек бяз ніякай падгатоукі выступае на сцэну, лічучы сябе артыстам, бо ен вучыу роль, а часта і не вучыушы можа гаварыць слухаючы суфлёра, ня ведаючы аб тым, што, чытаючы монолёгі, трэба мяняць тоны залежна ад слоу. А словы зноу маюць сваю ахварбоуку. Трэба усе перажываць, каб кожнае слово было відаць на твары. А толькі гаварыць і без перажываньня ня есьць мастацтво.

Нам тэатр беларускі надта патрэбен, і гэтае пытаньне павінна займаць адно з першых месц у адраджэньні нацыі і беларускай культуры. На гэтае пытаньне безадкладна павінна быць звернена увага тых, ад каго гэта залежыць. Я добра ведаю, што усе беларускіе дзеячы са мною згодзяцца у гэтай справе.

Пісалося у беларускіх часопісах аб тым, што тэатры патрэбны і на вёсках, што патрэбны сьвядомые людзі. Адным словам, нам, беларусам, шмат чаго не хапае. Але гэта усе вымагае грошай. Бо калі есьць патрэбные нам работнікі, дык яны прымушаны галадаць бяз грошай. Няма дзе прылажыць тую ці іншую працу. Нямала-бы знайшлося і добрых артыстау, каторые жывуць цяпер на чужыне і на Беларусі і каторые ня ведаюць дзе прылажыць сваю працу, каб паслужыць мастацтву. Але-ж нічога ня чуваць, бо тэатру беларускага няма, а калі які гурток і паставіць пьесу, дык трэба шмат клопату, каб нам далі адзін вечар і то такі дзень, калі ніхто у тэатр ня йдзець.

Дык калі мы прышлі к такому вынiку, што тэатр нам надта патрэбен, то трэба што колечы рабіць у гэтым кірунку. Трэба адкрыць тэатральную студыю на кошт дзяржауны. Трэба наняць трох лектароу і вучні будуць вучыцца дарма, каб маглі даступіцца і багатые і бедные. Навучыушыся артысты паедуць па розных кутках Беларусі закладаць гурткі. Такім чынам, пойдзе хутка пашырэньне навукі мастацтва і культуры па усяму нашаму краю.

Можна-б адчыніць хаця школу тэатральную, але калі ужо дзяржауную, дык трэба адчыніць студыю сцэнічнага мастацтва у шырокім маштабе, дзе-б выкладалася: дыкцыя, дэклямацыя, мэльодэклямацыя, мэльодрамы, грым, развіцьцё і пастановка голасу, плястыка і рытмічная гімнастыка.

А покуль зьявіцца магчымасьць адчыніць студыю ці школу, дык хоць-бы з'арганізаваць курсы дэклямацыі прыгожага чытаньня дзьве або адну гадзіну удзень на вечарах. Шмат хто хоча дэклямаваць вершы. Але, ня знаючы тэхнікі дэклямацыі, можна папсаваць прыгожасьць вершу.

Дэклямацыі прыгожага чытаньня я дадаю вялікае значэньне. Дэклямацыяй можна заставіць слухача і сьмяяцца, і любіць і ненавідзець, і шм. інш. перажываць. Гэта залежыць ад здольнасьці дэкляматара.

Няхай-жа чуюць і ведаюць тые, каторые могуць зрабіць што колечы у гэтым кірунку як найхутчэй.

А Цьвяткевіч.

Анэкдоты вершам.

За падаткамі.

(Малюнак з натуры).

„Мой паніч, мой ты сваточак,
Госьцік даражэнькі!
Чым цябе прыняць,—ня знаю,
Бо нічагусенькі
Пры сабе ня маю у хаце,—
Гэтак дажылася.
Дый пост настау вялікі,
Кілбаса зьвялася;
Млечка—зноу няма,—кароука
Нешта захварэла,
А квактуха не зьнеслася,
Сеньні уюж засела.
Ды дарма... Яшчэ лечак
Мая на акрасу,
Дык сьпяку яечню госьцю,
Калі маеш часу".
Баба путае і квокча.
На патэльні сала,
Як скурат, казау, скварэцца,
Бо у ім туку мала.
Яйцы убітые пякуцца,
Баба сыпе солі,—
Здацца, сеньні госьцю рада,
Як яшчэ ніколі.
Тым часамі усе лапоча,
Жаліцца на мужа,
Што яягодны, пье бяз конца,
Што яна ня дужа.
Сено дрэннае да мала,
На прадаж скасілі;
Пагніло усе на полі
Дажджы усе згнуілі;
Што суседзі несьпагадны,
Дзеці робяць шкоду
І цяжэйшага, здаецца,
Ня было ей году.
Кепская пара настала
І для нас і пана...
Паніч, мусі-быць, прыехау
На прыказу з стану,
На падаткі—зьбіраць грошы,
Але дзе-ж іх браці?
Калі во—кругом галіна,
Адны пусткі у хаце.

* *

Так пакуль спякла яечню,
Баба усе зьліла.
Во, нарэшце стол каравым
Абрусом накрыла;
Падала яечню, хлеба,
Пісара частуе.
Той з дарогі есьць ахвотна
І відаць густуе.
Але больш ужо ня лезе,
Сыт, аж пот тыбае;
Бабка тут гасьця упрэйма
Есьці запрашае;
Ля стала стаіць і просе:
„Панічок мой, ешце!"
Прауда, той і неспрачауся.
Але ужо нарэшце
Так пад'еу, што чуць адсопся
І ледзь дух адводзе.
На прымус адзін адказ меу:
„Дзякую, ды годзе".
Бабе прыкра: госьць галодны
Кінуу есьць бяз чаркі,
А яйчэ—во на патэльні
Засталіся скваркі.
Зноу, як можа, упрашае:
„Панічочак, ешце"
Калі той сказау, што годзе,
Ляпнула нарэшце:
„Пан-жа ведае—мы посьцім.
Хто-ж з нас будзе жраці?
Мусіць прыдзецца сабакам
Рэшту усю аддаці"...

Альбэрт Паулові.

З Беларусі.

Беларускіх школ не зацьвярджаюць, а для вучыцялеу польскіх школ бяруць ад усіх беларусоу хлеб, бульбу, масло, сыры, яйца, мясо.

Як ведама дагэтуль беларускіх школ у Віленшчыне, зацьверджаных польскаю уладаю, есьць толькі нека..ькі. Тымчасам школ польскіх, у каторые ходзіць звычайна малая жменька дзяцей некаторых несьвядомых беларусоу-каталікоу польская улада заклала шмат па усей губэрні. Вучыцелем гэных польскіх школ зьбірае *ад усіх беларусоу, як праваслауных, так і каталікоу, бяз розьніцы ці пасылаюць яны сваіх дзяцей у польскіе школы ці не*—хлеб, бульбу, масло, сыры, яйца, і мясо.

Ці мог-бы гэта дапусьціць раней нат найвялікшы непрыяцель Польшчы.

Мы пытаемся па чыйму загаду гэта робіцца, ці „Straży kresowej", ці мясцовай эндэцы, ці па загаду з цэнтру?

Падарожнік.

Нарэшце бабулька дабауляе:

— І што яму сталося? Ніколі чалавек не пасьціу, а цяпер гэткім посьнікам зрабіуся. Трудна яго харчаваць, але дай Бог яму здароуя, сапрауды ен добры сталаунік,--ціхі, без усялякіх вымыслау.

Дырэктар усьмяхауся за сьцяной, чуючы такую мову, але ен ня крыудзіуся, калі у другі раз чуу, што яго дражнілі дурным дырэктарам.

III.

Прайшоу месяц, і дырэктар саусім захварэу і зьлег у пасьцель. Цяпер ен ляжау у сталовай, куды перанясьлі яго пасьцель, бо гэты пакой быу самы цеплы і больш яму быу па сэрцу.

Прыйшла адведаць яго дамауласьніца гэтага будынку.

Не спадабалося гэта дырэктару: ня любіу ен каб пыталі пра яго здароуе.

— Здароуе мае нічога, добра,—казау ен.— Гэта ужо ня першы раз. Трохі папраулюся, а тады паеду заграніцу...

Нічога. Пройдзе.

— Ці ня сумна вам аднаму?—Спачуваючы пытала хадзяйка.

— Мне сумна?—дзівіуся дырэктар яе пытаньню.—Чы-ж мне сумна? Я ніколі не сумавау. Я й ня ведаю, што гэта за сум.

— Ці добра-ж тут за вамі даглядаюць?

— Нічога, добра. Гэта Марынка глухая трохі прыглядае. Ды во устану, дык ня трэба будзе гэтага нічога.

Яшчэ тыдзень паляжу.

— Вам-бо трэба доктара.

— Ня люблю дактароу,—адказвау дырэктар—нічога мне доктар не паможа. Гэта само пройдзе бяз доктара.

Хадзяйка будынкуківала галавой і дзівілася, як чалавек гэткі стары і хворы ня мысьліу а магчымасьці памерці. Яна уходзіла, жадаючы дырэктару хуткага папрауленьня. Прыходзіу адведаць хворага Антось, сын яго таварыша—нябошчыка, чалавек гадоу за сорак. Дырэктар апасьля таго, як прыходзіла хадзяйка будынку, вялеу Марынцы, каб яна нікога ня пускала да яго і толькі каб прымаць аднаго Антося. Дырэктар у балесьці ня любіу бачыць людзей і толькі к Антосю адносіуся прыхільна. З ім толькі любіу ен цяпер пагутарыць, бо Антось спадабауся яму, як чалавек саусім прамадушны, ды маучлівы. Антось шанавау таварыша свайго бацькі, ды слухау з увагай усе.

Толькі яму аднаму дырэктар казау, як ен мучыуся у балесьці, і якая журба была у яго на душы, што ен адзін.

— Ня добра аднаму,—казау ен Антосю.— Во я адзін. Няма у мяне родзічау. Вам я дам добрую раду. Жаніцеся. Будзе у вас жонка, дзеткі. І я жаніуся-б, ды толькі стар стау. Ды і прывык я к свайму жыцьцю. У балесьці толькі дрэнна, але устану і ізноу буду здароу. А вы жаніцеся.—

— Жанюсь, бяспрыменна жанюсь,—сьмяючыся казау Антось; далей слухау, што яшчэ скажа яму дырэктар.

Ніхто не адведвау старога дырэктара, бо нікога ен і ня прымау. Усе больш ен аставауся адзін. Бывала калі забауляла яго гутарка за сьцяной Пракопьеуны з Марынкай. Во і цяпер ен чуе іх гутарку.

— Не, Марынка,—кажа бабуля,—ты мяне ужо ня любіш. Непатрэбна я табе болей. Я ужо гэта добра бачу.

— Ай не, матулька, што вы гэта?—адзываецца Марынка.

— Не, ня што, а сапрауды. Я прасіла цябе напісаць пісульку, а ці напісала ты?

— Дык, я-ж хадзіла у места. Вы ж казалі, каб я булак купіла.

— Гэта так, а пасьля ці ты успомніла гэта?

— Я забылася, маманька!

—Ось, бачыш, забылася. А калі гэта было, што я пра цябе забыла? Га?--Марынка маучала.

Во, бачыш, маучыш, а пра мяне забываеш. Ці добра-ж гэта так аднасіцца к старой мацеры? Во, сеньне, сама ведаеш, ня спала я усю ночку; ні на пауночку, ні на трацінaчку вачэй не заплюшчыла, а табе усе роуна. Ты не спачуваеш мне. О, Госпадзі, ды-й годзі!

Бабулька цяжка уздыхнула.

— Ды мне некалі было, мамачка, Ці я-ж буду адказвацца?

— А вот-жа я бачу, што ты не ухаджываеш за мной, як бы трэба было.

— Ну як-жа я буду ухаджываць?—плачучы кажа Марынка, —ну што-ж мне рабіць?

— Ось, пашла за булкамі,--карыла бабуля дачку,—дык доуга цябе ня было: усе ходзіш ды бродзіш, а на тое ня зьвернеш увагі, што тута мацер хворая.

— Ды я-ж пра вас не забываю,—усхліпваючы кажа Марынка.—Як-жа мне забываць?

— Не забываеш?—даказвае свае бабуля,— ужо, відаць, ня любіш ты мяне; непатрэбна я

Марынка плача наузрыд. У бабулі сэрцо адайшло.

— Ах, Марынка, Марынка—уздыхаючы кажа яна,—во плачаш, сядзіш; а ты-б напісала пісульку. Ну, годзі ужо, годзі, сядзь во за стол ды-й пішы, а я ужо буду казаць табе, як пісаць,--і бабуля начала казаць, што трэба напісаць у пісульцы.

IV.

Дзень-у-дзень ляжау хворы і усе чакау, што у хуткім часе ен акрэпне, устане з пасьцелі і паедзе заграніцу палячыцца. А балесьць ды слабасьць усе болей змагалі дырэктара, і яму не-не, ды-й было саусім дрэнна. Але ен ня верыу, што гэта сур'езна і не зьвяртау на сваю хваробу увагі. А хвароба была сур'езная і мучыла старога. Ен ледзьве чагс еу, а па начах стагнау, але за сьцяной жылі глухіе кабеты і ніколі уночы ня чулі гэтага стогну.

Кожную суботу заусягды прыходзілі старцы адтрымаць міластыню, і Марынка кожнага надзяляла дзесяткаю прыгаварваючы:

— Гэта дырэктар вялеу вам раздаць. Маліцеся, каб палепшала яму, бо дужа хварэець бедны. Але яна ня верыла, што ен усгане. Ей і матцы відаць было, што ен паміpае. Непакоіла толькі іх, што ен не успамінае, што трэба паклікаць папа.

Бабуля дала ей раду сказаць гэта пану дырэктару. Раз Марынка асьмелілася сказаць яму.

— Я, паночку, хацела запытаць у вас, можа вам трэба ужо быць у споведзі? Як вы самі ня можаце прайсьці, дык яб паклікала папа.

Дырэктару гэта не спадабалося.

— Пашла вон, дурная,—кажа ен,—я крапчэй за цябе. Ня трэба мне ніякага папа.

Але у ноч праз два дні яму стала саусім дрэнна. Уночы кватэрант з верхняга этажу чуу, як ен стагнау, ды клікау Марынку.

Але глухая Марынка ня чула гэтага.

На раніцы яна, як і заусягды увайшла у кватэру дырэктара і кажа:

— З добрай ранічкаю вас, паночку.

Дырэктар маучау.

Яна паглядзела на яго і убачыла што ен быу няжывы.

Гэта было у суботу.

Прышлі старцы, каб адтрымаць міластыню, але ім Марынка, плачучы, сказала што пан дырэктар у гэту ноч памер.

В. Бруевіч.

МЕНСКАЕ ЖЫЦЬЦЕ.

Абвестка. Сэкцыя Асьветы і грамадзкай апекі магістрату м. Менску гэтым падае да ведама усіх гадунцоу прытулкау і вучняу гарадзкіх школ аб ніжэйпаданым:

1) Усе дзеці з належачых да Магістрату прытулкау могуць адтрымліваць у амбуляторыі пры вул. Тадэуша Рэйтана № 13 (у доктара Шубэрля) параду і лякарства бясплатна,

2) Дзеці з пачатковых школ, належачых да магістрату, прыймаюцца у амбуляторыі доктарам Шубэрля бясплатна, за лекарствы-ж плаціцца 1 руб., калі-ж вучань бедны, дык доктару павінно быць дастаулено пасьвядчэньне ад настауніка, дзеле адтрыманьня лякарства дарма.

3) Лячэньне і плембаваньне зубоу дзецям з прытулку і паказаных школ пачатковых учыняецца бясплатна.

Кожны вучань павінен мець патрэбнае пасьведчаньне ад школы.

4) Гэткіе-ж умовы лячэньня, апрача лячэньня зубоу, адносяцца і да 1-ае амбуляторыі (др Таубкін).

5) Дзеля прыему хворых дзяцей са школ, належачых да Магістрату вызначаны дактары: у лячніцы дзеля хворых прыходзячых—д-р Шубэрля (гадзіны прыему ад 10 да 1 па палудні) і у першай гарадзкой амбуляторыі—д-р Таубкін.

6) Адрэс лячніцы для прыходзячых хворых: вул. Тадэуша Рэйтана (быуш. Юрауская), № 13, а першае амбуляторыі — Нова - Маскоуская, № 24.—

Ч. Родзевіч Шэф сэкцыі, Асьветы і грамадзкай апекі. Лаунік, Магістрату,
Я. Фарботка сэкр. сэкцыі.

Страхаваньне служачых на чыгунцы мае быць уведзено на усіх чыгунках з новага году.

Тавараабмен з вескай мае быць наладжаны у малым разьмеры гэтымі днямі праз Цэнтрабелсаюз: на лой, селядцы і газу, ад сельскіх коопэратывау мае быць адтрымана для места у належным ліку бульба і хлеб.

Сельска-гаспадарскі месячнік „Саха“, посьле доугага перарыву, зноу пачне выдавацца у хуткім часе пад рэдакцыяй А. Н. Уласава.

Адміністрацыя чыгунак прыняла усе меры, каб рух цягнікоу быу нормальны. Дзеля гэтага апошнімі днямі цягнікі пачалі прыбываць з меньшымі апазданьнямі чым раней.

Прабраушыеся праз лінію фронта апавядаюць, што савецкім урадам выданы дэкрэт, па катораму усе што пераходзяць лінію фронта лічацца шпіонамі і будуць расстрэлівацца. Дзеле гэтага апошнімі днямі пераходы праз фронт становяцца рэдка.

Налог з млыноу, па ініцыятыве мукамолау, будзе $1^1/_2$ фунты з пуда. Гэты збор мукамолы аддаюць у казну зусім дарэмна.

Калі гэта мера будзе праведзена у жыцьце (каля новага году), дык плюс хлебных запасау у упрауленьні округу можа дайсьці болей $^1/_2$ мільлена пудоу.

Саюз смалярнікау завязау гандлевые зносіны з заграніцай. У хуткім часе пачнецца экспорт смалярніцкіх прадуктау у Англію.

Лясные купцы пачалі злучацца у свой саюз. Яны маюць так сама організаваць лясную біржу, праз каторую павінны будуць прахадзіць усялякіе лясные зьделкі. Яны рыхтуюць так-сама дакладную запіску аб палажэньні лясной справы на Беларусі і прапануецца рад мер па урэгуліраваньню пытаньня аб апрацоуцы леса.

Фондавая біржа ужо з'організована і будзе адчынена гэтымі днямі. Біржа гэтая урэгуліруе валютнае пытаньне.

На біржы апошнімі днямі зьявіцся вялікі спрос на аустрыяцкіе кроны. За крону плацяць 55—60 капеек. Высокіе у цане царскіе—за 100 р.—120—125 р. польскіх марак. 250 р. „дум.“—90—95 р. цар. 1000 р. „дум.“—400—410 р. царск. У вялікім спросе керэнкі і савецкіе. Ахвотна купляюць розные акцыі і другіе расійскіе вартасьці.

Недахватак дроу у месьце і дарагоуля вельмі адбіваецца на жыхарох акраін. Апошніе, у зьвязі з гэтым, пачалі сыстэматычна цягаць усе тое, што можна паліць: парканы, тротуары, сьцены і дахі сараяу. Сякуць дрэвы—усе гэта ідзець на апал. Жыхары акраін зьбіраюць хворост у блізкіх лясох каторым і апаліваюць. А усе-ж іх стан вішчо вельмі кепскае і пры усіх стараньнях яны церпяць холад.

Бульба патанела да 50 к. фунт.

Допісы.

Маладэчына, Вялейскага пав. У Маладэчыне мясцовая народная інтэлігенцыя маніцца закласьці свой беларускі гурток. Найбольш завінуліся каля гэтага тутэйшые беларускіе вучыцелькі, вучыцялеу менеі і іх на тое ахвотна бяруцца. Ініцыятарамі беларускай арганізацыі есьць: Рацкевіч, Чарняускі, Васючэнка і інш. Цяжка знайсьці кватэру для гуртка, бо у Маладэчыне шмат зялезнадарожнікау і усе кватэры пазаймалі. Тымчасам у другую нядзелю маніцца быць беларускі спэктакль у Маладэчыне. Згуляюць яго тые-ж людзі, што і гурток закладаюць. Тут ізноу бяда з заляю. У Маладэчыне есьць добрая заля, але у ей цяпер гуляюць спэктаклі паляскі на карысьць польскай гімназіі у Маладэчыне. Начальнік рэвіру абяцауся, што адзін раз будзе заля давацца пад польскі спэктакль, а другі раз беларускі. Трэба так-сама спадзявацца, што беларусоу ня будуць прымушаць плаціць процэнты з сваіх спэктаклау на польскую гімназію.

У тутэйшым польскім гуртку есьць беларусы каталікі, некаторые, з іх сьвядомые. У іх есьць жаданьне закласьці свой беларускі гурток. Вельмі было-б добра, каб сьвядомые беларусы каталікі, злучыушыся з сьвядомымі беларусамі праваслаунымі, утварылі адзін агульны беларускі гурток. Не павінна быць ніякай ніверы і падзелу паміж беларусамі праваслаунымі і каталікамі. Ідэя у нас адна—гэта адраджэньне свае Бацькаушчыны. Мы хоць розные веры, але сыны адное Маці-Беларусі.

Яст.

Тэатр і мастацтво.

Таварыство Працаунікоу Беларускага Мастацтва у Менску распачынае пастанову беларускіх народных спэктакляу, каб стварыць магчымасьць шырокім масам мяйсцовага насяленьня пабыць у тэатры.

Першы такі спэктакль адбыуся у пятніцу, 28 лістанада па значна паніжаннаму кошту білетау.

Пастаулена была: І—„Птушка шчасьця“—жарт у 2 дзеях са сьпевамі і танцамі, а затым вялікі дывэртысмэнт хору пад назвай „Беларускі Пясьняр“—інсцэніроука Янкі Сьветляка.

У спэктаклі прыймалі удзел больш 50 асоб. Аркестар сымфонічны.

Рэдактар-выдавец
Ядв. ЛУЦЭВІЧ.

Менск. Друкарня Інвалідау,